

Živinoreja

Biotska raznovrstnost živalskih genskih virov v slovenskem kmetijstvu

Na Oddelku za zootehniko Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani je potekalo strokovno posvetovanje z naslovom Biotska raznovrstnost živalskih genskih virov v slovenskem kmetijstvu, ki se ga je udeležilo več kot petdeset udeležencev z različnih vladnih in nevladnih ter znanstvenih in strokovnih institucij iz vse Slovenije. Posvet je vsakoletni pregled dela Javne službe nalog genske banke v živinoreji, ki jo izvaja koncesionar Oddelek za zootehniko Biotehniške fakultete. Na seminarju predavajo znanstveni in strokovni sodelavci te javne službe, poleg tega pa vedno povabijo kakšnega zunanjega predavatelja, včasih tudi iz tujine.

Letošnje posvetovanje, ki je bilo tudi v počastitev mednarodnega leta biotske raznovrstnosti, je bilo vsebinsko razdeljeno na tri dele. V prvem delu je **Metka Žan Lotrič** predstavila stanje pasem, ki jih redimo v slovenski živinoreji. V Registru pasem z zootehniško oceno je bilo v letu 2009 vključenih 48 pasem: 13 avtohtonih, 16 tradicionalnih in 19 tuje-rodnih pasem. Stanje ogroženosti slovenskih pasem v letu 2009: dve avtohtoni in dve tradicionalni pasmi sta ocenjeni kot kritični, dve avtohtoni in tri tradicionalne pasme pa so ocenjene kot ogrožene. V letu 2009 se je zmanjšalo število kmetij in živali, ki so prejele podporo za avtohtone in tradicionalne pasme.

Podpore za avtohtone in tradicionalne pasme

O podporah za avtohtone in tradicionalne pasme je predaval prof. dr. Drago Kompan, ki je vodja te javne službe. Pred-

stavil je podpore za rejo lokalno prilagojenih avtohtonih in tradicionalnih pasem in primere izračunov, ki bi se pri podporah morali upoštevati pri reji avtohtonih pasem. Zato je bilo zanimivo, ko je prikazal primerjavo, kakšne podpore imajo v nekaterih državah na

Balkanu in v nekaterih državah EU. Kot ugotavlja predavatelj, je pestrost različnih vrst podpor zelo velika med državami. Predlaga, da bi se v Sloveniji v merila za podpore poleg stanja ogroženosti pasem vključili tudi ekonomski izračuni oziroma razlike v dohodku kmeta, ki redi avtohtono pasmo v primerjavi z drugimi »standardnimi« pasmami.

O merilih, ki se uporabljajo za oceno ogroženosti, je predavala mag. **Danijela Bojkovski**. Kritično je prikazala različne metode, ki se uporabljajo v posameznih državah EU in v svetu. Na koncu je predstavila še najnovejšo metodo iz leta 2009, ki poleg številčnega sta-

Drežniška koza (fotografija: Miran Kastelic)

Kranjska čebela (fotografija: Janez Gregori)

nja pasme vključuje še geografsko razpršenost reje in zootehniška merila, ki so povezana s stopnjo sorodstva. Na tej osnovi bodo raziskane možnosti za dopolnitve sedanjega postopka izračunavanja stopnje ogroženosti pasem v Sloveniji.

Kranjska čebela

Drugi del referatov je bil s področja čebelarstva in v prvem je **prof. Janez Gregori** predstavil razmišljanja o biotski raznolikosti kranjske čebele. Predstavil je razširjenost posameznih vrst medonosnih čebel po svetu. Na prvem mestu po številčnosti je italijanska čebela (*Apis mellifera ligustica*), na drugem po številčnosti pa kranjska čebela (*Apis mellifera carnica*). Na svetu se vzreja 57 milijonov čebeljih družin, od tega Evropa z Rusijo 32 milijonov. Zavzema se za čim večjo raznolikost čebel, kajti le tako se lahko zagotovi preživetje v vse bolj spreminjajočem se okolju. Poudarja pomen ohranjanja lokalnih čebelarstev in ohranjanje krajevnih različkov (ekotipov), kot so alpski, mediteranski in dinar-

sko-kraški, ter opozarja na težavo homogenizacije, ki se dogaja v našem prostoru. Zavzema se za večje število vzrejalcev čebeljih matic, za večjo lastno vzrejo, in to na osnovi ekotipov. Še posebej pa poudarja pomen, da so čebele lokalnega izvora.

Prof. dr. Peter Dovč je predstavil rezultate molekularno-genetskih raziskav pri kranjski čebeli. Z njimi se poskuša ugotoviti »genetsko čistost« kranjske čebele. Ugotavlja, da na podlagi dosedanjih raziskav in metod ni mogoče ugotoviti »čistosti« kranjske čebele. Prikazal je, da so v okviru analize mitohondrijske DNA v obsežnih analizah našli poleg že znanih tudi sedemnajst različnih haplotipov, od katerih štirje doslej še niso bili objavljeni. Prikazal je pogostnost pojavljanja posameznih haplotipov, ki pa se v geografski porazdelitvi razširjenosti pojavljajo nekonistentno. Ugotavlja tudi, da je glede na stopnjo genetske pestrosti malo verjetno, da je večji del te pestrosti posledica intenzivnejšega izmenjevanja genetskega materiala med popu-

lacijami v zadnjih letih, ampak da je mogoče ta pestrost prisotna že od nekdaj.

Iz Višnje Gore v Evropo in svet

V zadnjem predavanju je **prof. dr. Andrej Šalehar** predstavil zgodovinske vire o kranjski čebeli – od poimenovanja do priznanja ter vpisa v sistematiko medonosnih čebel. Prvi je naše čebele poimenoval kot kranjske čebele leta 1770 Ivan Scopoli. Drugo poimenovanje, kot Krainische Biene, je iz leta 1857, ko je dr. Filip Roschütz objavil v *Bienen-Zeitung* članek o kranjskem čebelarstvu ter ponudil nemškimi čebelarjem naše kranjske čebele. V čebelarstvu je po letu 1857 veliko objav o kranjski čebeli. Leta 1868 je Emil Rothschild na gradu Podsmreka pri Višnji Gori ustanovil prvi kranjski trgovski čebelnjak ter tako veliko pomagal kranjski čebeli pri prodoru v Evropo in svet. Objavil je tudi veliko strokovnih sestavkov o kranjski čebeli in napisal več knjig o čebelarstvu. Leta 1875 je kranjska čebela dobila takratno znanstveno ime *Apis mellifica carnica*. Leta 1879 je dr. Pollmann v svoji drugi knjigi zbral in predstavil podrobna strokovna mnenja o kranjski čebeli in od takrat štejemo, da je bila kranjska čebela priznana ter vpisana v sistematiko medonosnih čebel. Poudaril je še posebej pomen dela Emila Rothschilda za slovensko čebelarstvo, ki je bil v letu 1873 tudi med pobudniki za ustanovitev Društva za umno čebelarstvo na Kranjskem in njegov prvi predsednik.

Prof. dr. Drago Kompan,
vodja Javne službe nalog
genske banke v živiloreji